

علمى - اقتصاى

اسكى تدرىس اصولى و صوك نظريه لر *

يازانى : ع. ازا قىكلى .

I

اسكى دىداقتىق مصنفلىرى اثرلرىنىڭ مەخللرئندە تەخمىنەن بويە
سويلىرىدىلر؛ «دىداقتىق ھەر علمك و ھەر دورلو درسلىك اوقودولماسنە
ئەندە عمومى تدرىس قانونلارئندان بىت ايدن علمدر. دىداقتىق
عمومى قانونلارنى تىك تىك علملىك اوقودولوشنە تىطىق ايدن
خصوصى علملىر واردركە بونلارە مەتود دىورلر. مىلا: تورك
دىلى مەتودى، رىاضىيات مەتودى، جىغرافىا مەتودى و ھىكدا...
درسلىك كىدىشى باشىن باشە چوجوغل طىبعى يارادىلىشىندە،
فكر و ذكاسنىڭ انكىشافتدان و شعورنىڭ فەالىتىندەن آسىلىدر. بوگا
گورە دىداقتىق تەمامىلە عمومى بەداغوزى بە (فن تربىيە) سو كنىلىدر.
اونىكلە صىقى رابطەدە بولمىلىدر. فى الحقيقە: معلم تدرىس واسطەسىلە
چوجوغل خىالىنى، ذكاسنى، حسنى و ارادەسىنى تربىيەلەمەلى و بو
قورلىك ھېسنى بر بىرلە واسطەيە كئورمىلىدر.

(* مولفك ايلرى سوردىكى فكرارىك بر چوقىلە اداره راضىلاشماساقلا
براىر اسكى اصول و دىداقتىق خصوصندە تارىخى بر ماترىال اولسون دىيە مباحثە
بولىلە بوراقىلر .

اداره

تەدرىس چوقۇنلارە يالڭىز يىلگىلەر قازاندىرىق ايچىن دىگەندە،
 بىلكە اونىڭ اڭ بويۇك وظيفەلەرنىڭ بىرى چوقۇغى اخلاقچە
 يوكىلدوب عاليجناب ايتىمك، حياتىڭ چوروك سىفەتە و عقىدەلەرنىڭ
 ابراقلاشدىرىق، اوڭا گوزەل مەفكۇرەلەر قازاندىرىق و اونىڭ
 عقل و ذكاسىنى انكشاف ايتىدىرىمكەلە حسلىرىنى بوشالتمەقدە. بوندىن
 سواى تەدرىس ارادە قوۋىسىنى سەيۋر. اثبات ايدىلەشچەكە انسانى
 انضباطە آلاشدىران واسطەلەرڭ اڭ يىرنىچىسى و اڭ قولىسى تەدرىس
 علمىدە. سوق طەبىئىي گوجى ايلە نشو و نما بولان ھوسلەر تەدرىسك
 تاثيرى ساپەسىندە ارادە طرفىدىن جىلاولانور و تەدرىج اوزرە
 دىگىشەلەرەك گوزەل تەمەللەرلە عوض ايدىلىرىلەر. يالڭىز كەندى نفسى
 تائىيان، طەبىئە و ياشادىغى مەھىتە اطرافى ايلە آشنا اولان انسان
 نەفسە ھاكىم و صاحب اولايلىر، اونى چىدارلايۇب صاقلار.
 مەين مىسلىكى، عقىدەسى و رفتارى اولمايان انساندە قاراقتەر (سەجىيە)
 اولاماز. بوايسە ھەرشىدىن زىادە اوقۇمق ساپەسىندە وجودە گىلەر.

نەمەت، بىر اولادى تەلىم و تربىيە ساپەسىندە اخلاقلى و
 باجارقىلى بىر انسان اولايلىر. فقط ھانكى تربىيە و ھانكى تەلىم
 بويە مەم بىر غايەيە ايرىدىرە؟ غەير طەبىئىي و اكترىت اوزرە
 صورتا حەقىقت قىرئە رەئۇمىلارنى سوكىن اسكى تەدرىس و تربىيە
 اصوللارنى، يوقسە طەبىئىي جەريانىە طرف دىئوت ايدىن و يالڭىز
 ماددە حەقىقت قىرئە رەئۇمىلارنى ھەرشىنى يوقلاماق تەكلىفى ايدىن
 يىڭى تربىيە جەريانىلارنى؟ اسكى مەكتەپكە مەنئە ئولمىش اولدوغىنى
 بويۇن كەيسە انكار ايتەيۇر. يىڭى مەكتەپ كەلدىكە، بويۇن
 بىز «مەفكۇرە صورتدە دوغمشچە» دىيەيۇر؛ چۈنكى بويۇن مەكتەپكە مەفكۇرەسى
 ميداندە موجود نەمۇنەلەرڭ ھەربىرىنىڭ نەسب قبول ايتەيەچكە درجەلەردە
 يوكىسكەدە. مەفكۇرەيە مطابق مەكتەپ تاسىس ايتىمك ايچىن ھازىرلاش

معلملریمز اولمادیغیندن بز اسکی اصول ایله شیمدیده ن علاقہ بی تمامیلہ کسه ییلیریز؛ اونک اڭ چوروک و اڭ مضر جہتلرینی آتمقلہ برابر یگی مفکورہ بہ دوغری ابری آدیملارلہ بوروملییز .

بو مقصدہ نائل اولمق ایچین ہر معلم اسکی و یگی تدریس و تربیہ نظریہ لرینی یاناشی صورتدہ گوزدن کیچیرمیلیر؛ ہانکی فکرک داہا قوہ لی و داہا اساسلی اولدیغنی بلا واسطہ آکلابوب اوگرتیلیر. دیلمزدہ بو خصوصدہ یا اسکی اصول و یاخود یگی جریانلارلا عائد اولسون کنیش و استفادہ لی براتر بولمہ دیغندن بہ داغوقلاریمزک بوشنہ آغیر بر وظیفہ کلیور: جوان معلملی اسکی و یگی نظریہ لرلہ اطرافلی صورتدہ آشنا ایتمکدر. بزده وظیفہ نڭ اوزہ ریمزہ دوشن قسمنی بقدر قوہ ایفایہ چالیشاجغز و بونک ایچین شمدیلک بالکیز تدریسہ عائد مقالہ لرلہ اکتفا ایدہ جکیز. بو مقالہ دہ اسکی بہ داغوقلارک تدریسہ نہ نظرلہ باقدیقارلر-ن و اونک تیجہ سندن نہ کبی غایہ لر بکلدیکلریندن و ہم دہ عین مسئلہ لر خصوصندہ میدانہ آتیلان یگی نظریہ لرک ندن عبارت اولدیقلاریندن بحث ایدہ جکر.

تدریسک نظری و عملی جہتلری .

دیداتیق عصرلر اوزونی بیگلرچہ بہ داغوقلار، فیلاسوفلار و متفکرلرک تجربہ لرندن کنشجش، فن نقطہ نظرندن تمیز و تشخیص ایدیلش و عمومی قانونلار شکلنہ صوقولدیقدن صوگرا معین سیستہ مہ دبزیلمش بر تدریس نظریہ سیدر. بو کا گورہ دیداتیقک اہمیتی چوق بوبو کدر. معلملکہ حاضرلاشان شخص دیداتیقی نظری صورتدہ اوگرنبورسہ دہ، اورادہ گوستریلن حاضر تجربہ لرلر و ہم دہ اڭ بوبوک بہ داغوقلارک تجربہ لرلر بوبوک استفادہ لر

گوربور. عمومیت طرفدن قبول ایدیلمش قانونلاری معلم ایشه تطبیق اینمکله کندی زحمتارینی آزالدیر؛ طلبه‌لره فنا تاثیر ایدمک و تدریس ایشنی اوچوروملاره سوروکلهمک خطالردن معلملری صاقلابور. معلمک فعالیتک اساسی ماد.لرینی بر سیستم آلتینه آلان دیداقتیقا صارصیلماز بر «بوتوناک» تشکیل ایدبور، تدریس نظریه‌لرینی موافقه‌گتورور و وسعتلدیربور، معلملری بر طرفلی تدریس فعالیتدن ساقلابور. بالکز بر شخصک خصوصی تجربه‌لریله قازانیلمش ییلکیلر تصادفی اولدیقلاری ایچین رابطه‌سز و دوامسز اولیورلار. بونگلا برابر تدریس ایشنده مهارت کسب ایش و شهرت قازانمش بر آدامک ایشلتدیگی قاعده‌لری تامایله اوگرنمکده عمومی دیداقتیقا قانونلارنیک بیرینی ویره‌مز؛ اک مهارتلی بر آدامک تجربه‌لری، نه قدر کنیش اولورسه، اولسون، بر چوق عصرلرک و به‌داغوقلارک اللرندن کلوب کیچمش و دفعه‌لره تفتیش و تنظیم ایدیلمش قانونلارله مقایسه ایدیلهمز. بالکز پراقتیق اصولی ایله قازانیلمش ییلکیلر، عمومی قانونلارک تحقیقاتیله تفتیش ایدیلهرک هر کس طرفدن قبول ایدیلرسه، قوریجه بگزمه‌دن عبارت قالاجقلار. دیگر طرفدن بالکز تدریس نظریه‌سنی اوگرنمکله‌ده انسان لایقلی معلم اولاماز هر شئی بالکز اوقوماقلا ییلمک، همین ییلکینک ایشه تطبیقتی باجارق دیهمک دکلدر. بورا سنی دخی نظردن بوراقماملیدرکه تدریسک نظری جهتی تشکیل ایدن دیداقتیق اوقوتوق اصولی غایبانه صورته اوگرتیور، یعنی حاضرلادیشی معلمی خیالی طلبه‌لره مجرد صورته چالش‌دیربور. حالبوکه طلبه‌لره بلاواسطه تماسه کلمه‌ین، جانلی علاقه‌لره

گیریشمه‌ین، تدریس شرائطنی دوغریدان دوغریبه او گرنه‌ین
آدام هم چوجوقلار عالمنه و هم تدریس ایشینه صمیمی محبت
بسله‌یه‌مز (تدریس شرطارینک اڭ برنجیسی محبت اولدیغی شبه
خارجنده‌در)، معلم، معلم اولدیغنی آنجاق عملی صورتده گوستره‌یلر.
دیبه‌لی هر معلمه نظری صورتده بنیمسه‌دیگی معلوماتی عملی
صورتده تطبیق ایدمک یوقلامالی و نقصانلارینی آڭلایاراق صاعلام -
لاشدیرمالیدر، تدریسک هر ایکی جهتیه بلد اولدیقدان صوگرا
بوراسنی نظره‌ آمالیدر که بونلاردن هر بری دیگر سز یاراماز؛
یعنی بونلر لازم و ملزومدرلر. نظریه‌ سز عملیاته‌ گیریشمک جائز
اولامادیغی کبی عملیات سز نظریه‌ لرک ده‌خی معناسی یوقدر؛ بونلار
هر ایکیسی؛ بری دیگرینی تماملایاراق، نقصانلارینی کیدرملی و
کماله‌ ایردیرمالیدر. معلم همیشه جانل، جوشقون حرکتلی و
نامتناهی خاصیتلره‌ منسوب چوجوقلار عالمیله‌ علاقه‌ دار اولمادیغی ایچین
تدریسه‌ تطبیق ایدمک چو قانونلارده‌ بر دفعه‌ تحت قراره‌ آئمش
ریاضیات قانونلاری کبی دوگوب قالاماز، جانلی و هم‌ده‌ آلاستیقلی
اولمالی و هر مزاجیه‌ تطبیق ایدیله‌ بیلملیدرلر، تدریس پیشه‌ دکل
صنعتدر و هم‌ده‌ صنایع نفیسه‌ نڭ اڭ یوکسک بر قسمیدر؛ معلمک
استعدادی طبیعت ویرگیسیدر، کسبی دکلدر.

بوگاکوره‌ معلمک فکرنه‌ دوشن شخص بوبله‌ بر پلان اوزره‌
حاضرلاشمالیدر. اڭ اول او آدام تدریس نظریه‌ سنی او گرنملیدر،
یعنی دیداق‌تیقلری (عمومی و خصوصی) او قومانی، تجربه‌ لی معلملر
طرفندن ویریلن نمونه‌ درس‌لرینی گورملی بونلاردان سوای علمی و
تجربه‌ لی معلملرک نظارتی آلتده‌ درس ویره‌ رک کندی قوه‌ سینی
یوقلامالیدرلر (تطبیقات درس‌لری کبی) بو تجربه‌ لری بیتی‌ردیگدن
صوگرا حاضرلاشان آدام یگی بر معلم ساییلار و مستقبل درس

آپارماغه باشلاپا ییلز. فقط یگی معلم بوراسینی اونوتمامالیدر که اونک داها صوگکی وظیفهاری یالکز اوگرتمک دگل، بر داها اوگرتمکدر، تفصالی معلوماتلارینی دوغرولتاراق و یگی معلومات قازاناراق ترقی ایتمکدر، په داغوزی ادبیاتی نظردن بوراقماق، یگی جریانلارله آشنا اولمق، باشقه معلملرله جانلی علاقه لرله گیرشمک و کندی فعالیتنی همیشه تفتیش و تنقید ایتمکدر.

تدریسک غایه سی.

تدریسه باشلامازدن اول اوندن مقصد نه اولدیغنی بیلملیدر. تدریس طلبه بی هانکی غایه په دوغری یونانملی اولدیغنی بیلمه بن معلم سکانی قیریلیمش کمییه بگزهر. بویله گمی مستقل حرکندن عاجز قالوب هوا و صو جریاته دوتولاراق نهایت داشه قایایه توقونوب تلف اولدیغی کبی معلمده غایه بی بیلمدیگی ایچین تدریسنی آغزی دوشدوگی سمت سوروکلر و نتیجه ده هیچ برشی حصوله گتوره یلمز، بویله حال حقیقی معلمه یاقیشار حاللاردن دگلدر. تدریسک غایه سی ایسکیدر: بری ییلکیلر قازانمق دن عبارت اولان مادی غایه در، دیگرری ذهن و ذکانشوونماسندن عبارت اولان فی غایه در.

معلملردن بر چوقی غایه لرک یالکز برینه اهمیت وبروب دیگرینی نظردن بوراقورلار؛ فقط بویله معلملرده واردر که هر ایکی غایه بی بریکدیرمکه جالیشیرلار. مادی غایه طرفدار لارینک راینجه ذکا نشوونماسی ییلکیلر قازاندیرمق طریق ایله حصوله گلور. فنی غایه طرفدارلارینک راینجه چوجوغک تدریسی ایچین ییلکیلر کیفیتینک اهمیتی یوقدر، اهمیت ییلکیلری قازانمق ایچین قابلیت بسلیمکده در؛ بو قابلیته مالک هر بر طلبه حیاته

داخل اولدیقدان سوگرا بیلگیلری توزی توزینه قازاناقدیر. بونلارک فکرینجه بویله بر قابلیت هر هانکی طریق ایله قازانیلیر قازانیلسین، فرقی یوقدر، تک قابلیت الده ایدیلین: وارسین، مثلا بنیمسنمش ماتیرالک حیات ایچین اهمیتی اولماسین، عیبی یوقدر، تک ماتیرال ذهنه و ذکابه غذا ویرسین...

چوجوق ذکاسینک نشوونماسی ایچین اوکا یالکز بیلگیلر قازاندیرمق، یعنی اونک حافظه سنه جوربه جور فاقتلاره عائد ماته ریالی بیرلشدیرمک کفایت ایتمز بویله چوجوغک باشی بیلگیلر آتباری اولور؛ اونک کوربه ذهنی بو قدر ماته ریالی هضم ایدمه مدیکیندن شاشقین اولوب قالار. بویله بیلگیلر جانیسز، حرکتسز و استفاده سز بر سرمایه تشکیل ایدهرار؛ بویله چوقلق فکرک مستقل فعالیتنه مانع اولدیغی ایچین بو قییل تدریس تربیه اهمیتی غیب ایدره، چوجوغک حسسلرینه و قراقره رینه سجه سنه تاثیر ایدره.

دیمک تدریسده مادی غایبه دوغری یورونلر همین تدریسک هر ایکی جهتی (ذکا نشوونماسی و تربیه) بوزمش اولورلار. دیگر طرفدن ماته ریالک ده گهرینی نظره آلمایاراق یالکز فنی غایبه دوغری قوشانلار هپ ثمره سز زحمت چکیورلر دیمکدر. ذکا ایچین معین بر معنا، آچیق بر موضوع اولمازسه، بیلگیلر قازانماغه هوس دوغماز، فکر همیشه مجرد فعالیتنه مال اولار، تدریس محصولی اولان معلوماته اعتنا ایدیلمز. بویله مکتبه تحصیل گورن آدام مسلکسز اولور، عقیده قورولوشی ایچین اساسی اولمایور، فکرنده، دویقولارنده نظام و انتظامه اوقشار هیچ بر شی بولنماز، دیملی بویله تدریسک تربیه جهتی بوجه چیقارمقله برابر ذکابی معناسز مقصدسز و منفعتسز بر فعالیتنه آلیشدیراجقدیر. (اسقولاستیق عصرلرده اولدیغی کبی).

اسکی اصولچیلاردان اڭ مشهور پەداغوقلار بو صوڭ زمانلاردا مذکور ایکی جریانڭ برلشمەسنە قرار ویرمشلر. همده اعظمی اهمیتی فنی غایەیه، یعنی ذکا انکشافه ویرمشلردر، لکن تدریسڭ اساسی چوجوغه حیاتیجه اهمیتی اولان و ذهنه غذا ویرن معلومات قازاندیرماقدان عبارتدر دیمشلر؛ چونکه ذکاڭ انکشافی و مستقل صورتده فکرلنمکه قابلیت قازانمق مسئلهسی ایچین شرط ییلگیلرڭ مقداری دکلدر، اونلارڭ ماهیتدر، اونلار ایله اطرافلی و مستقل صورتده آشنا اولمقدر، بویله تدریس گورمش آدام مکتبدن چیققدن صحرأ کندی معلوماتڭ آزلفنی کندی قومسیاه دولدورا یلر، - بو ایش ایچین او آدمده اساسلی حاضراق واردر، اونڭ روحی نظامه آلشمشدر، هر شی اوراده ئوز یرندهدر. بزاگر او گرتدیگیمز علملری داخلی رابطهیه گتورمش اولورساق او صورتده تدریس ماتریالی چوجوقلارڭ دماغنده نظام آلتیه گیره جکدر. وگله جکده مختلف علملره دائر معلومات قازانماغی قولایلاشدیرمقدر؛ چونکه چوجوق بیننده بیریه بیر محکملمشیش اسکی ماتریال ایله یگی ماتریالی رابطهیه گتوردیگده یگی ماتریالده اسکی نظام آلتیه آلنور و داخل اولدیغی مقاملارده محکم یرلشیور؛ چوجوق اولجهدن بنمسه دیگی قاعدهلر و قانونلار سایه سنده یگی ماتریالی تشخیص و تمیز ایدرهک هر بر شی همجنسی ایله رابطهیه گتورور و ئوز مقامنده یرلاشدیرور. معلمک بورچیدرکه طلبه لرنده هر بر شیئی کهنه وارینجهیه قدر او گرنمک قابلیتی بسله سین، اوقوماغه و علمه هوس او یاتدیرسین، - بو ایسه اوقودولان درسلرڭ ماهیتندن و معلمک استعدادندن آسیلیدر. نهایت معلمک بر بویوک وظیفه سیده طلبه لرنده ییلگیلرندن استفاده قابلیتی بسلمکدر؛ اونلارڭ بینلرنده یرلشمیش منتظم معاونات جوربه جور نظریه لر ایچین محکم

اساس تشکیل ایتملیدر؛ تربیه و تحصیل گورهش آدام دنیایه اخلاق علم و فن نقطه نظرندن باقمالیدر، صاغلام و ایدمه آل بر عقیده به مالک اولمالیدر. یالکیز بوبله تربیه و تحصیلی ویره بیلن مکتبی یتیرمیش آدام مستقل یاشار و کندی تشبثاری سایه سنده بو کسه له ره کونندن گونه ترقی ایدر.

یر یوزنده اویله بر مکتب بو قدر که، اورایی یتیرمیش طلبه مکمل صورتده تربیه اتمش و لازمی معلوماتک هسنو، نیمسه مش اولسون. بو ایش امکان خارچنده در. لکن حقیقی مکتب طلبه لرینه هر علمه و هر فته عائد و همده برنجی اهمیتنده دوتولان اساس ییلکیلر او گرتملی و بو ییلکیلری اویله محکم بیرلشدیرملیدر که: هر طایفه مکتبی یتیردیگدن صوگرا مذکور اساسلاره سوکنه ره هر یوزنه ترقی و انکشاف ایدمه ییلسین.

اساسلارک اولنجیسی ییلکیلرک دقت سایه سنده انتخابی، مقدارجه آز فقط ماهیت و قیمتجه چوق اولمالاری، اخلاق و مادی منفعت نقطه نظرندن ده گرلی اولمالاری، منتظم سیستم تحتنده دماغه بیرلشدیریلمه لیدر. ایکنجیسی مستقل ذکا فعالیتنه آلیشدیرمه و بو بولده گوزمل اعتیادلار قازاندیرمادر، و نهایت اوچنجیسی طلبه قازاندیغی علم سرمایه سندن استفاده اتمک یوللارینی اوکا گوسترمکدر (بوبله ایدمه آل نتیجه بی مادی و فنی غایه لرک آرقاسنه دوشمکله اده اتمک ممکندرمی؟).

یگی نظریه جه تربیه و تدریسک غایه سی.

بوچاغا جان سوبلدیکلرمز هپ اسکی به داغوزی به عائددر بو فکرلرک بر چوقی یگی معارف شعاری نقطه نظرندن دخی قیمتی ایتدیرمه مشدر، بوگون بو فکرلرک آلتده یگیچیلرک برنجی

مەجتەبىدى اولان پروفەسسور بەداغۇق بىلەن ئىسكى «دوغرىدەر» دېگەن
 مەنىدا تارتا. فى الحقيقه. مىثلاً، مقالەمىزنىڭ باشلىنىشىدا: «ئالگىز»
 كەندى ئىسكى تەئىيىن، تەبىئەتدە و ياشايدىغى مەھىيە اطرافى ايله
 آشنا اولان انسان نەفسە حاكەم و صاحب اولايىلەر، اونى چىدارلايۇپ
 صاقلار...» كىيى دوغرى سوزلار ئىنكار ايدىلەز، تەسدىق ايدىلەر.
 اسكى دىداكتىكى بىز نەپائەت كىيى نەزەردىن كىچىرىدىگەن دىخى يېڭى
 نەزەرىيەلەردىن اورادە چوق فەكر بولامىچىز؛ تەك تەك فەكرلەردە كىيى
 ضدىتلار دىخى نەزەر چارباچاق كە اولارنىڭ اھمىيىتى اولمايچىقىدەر.
 بىز ايشىنىڭ حەتى عەكسنى بولامىچىز: يېڭى نەزەرىيە بىز داھا صىقى
 سورتىدە اسكى بەداغۇزنىڭ اساسى قانۇنلار ايله رابىئەلەندىگەن
 كۆرەلەنچىز، بولە اولدىغى سورتىدە اسكى نەزەرىيە ايله يېڭى
 نەزەرىيەنىڭ فەرقلىرى نەدە ايمىش؟ انقلاب نەبىي يىقىمىدەر و نەبىي
 اونىڭ يىرىنە نەبىي ايدىيور؟ انقلاب يىقىدىغى تەربىيە و تەدرىسنىڭ
 اسكى غايەسى چوروك بىناسى و صەنئىي اصوللار ايدەر،
 ياخۇد بىر سوز ايله انقلاب اسكى مەكتەپنى يىقىمىدەر!

بو مقالەمىز بىز ئالگىز غايە بىخى ايله تەماملانامىز.

بىز بوقارىدە كىيى اسكى بەداغۇزنىڭ تەدرىسە ايكى غايەسىنى
 كۆردىك: يىلگىلەر قازانمىق ايجىن مادى و دكانشوو نەماسى
 ايجىن فەنى بىر غايە تەقىبى كويما بو غايەلەر دوغرى
 كەيدىن تەدرىس تەبىئەتدە ھەر ايشى ئالدىن كەلەن، مەھكەم عەقىدەلەر،
 صاغلام دوشونجەلەر و ھەر طورلو تەرقىيە مەستەد انسانلار
 يەتەلدەردە چىقىدەر. اسكى اصول بو تەبىئەتدە ايرەمدى: فقط
 ايرەلەردىمى مەسئەلەنى حل ايتەك ايجىن اولجە تەبىئەت آدلەندىرىدىمىز
 جەملە بىي كەلمە - كەلمە اىضاح ايدەلەيم: (۱) «ھەر ايشى ئالدىن كەلەن»
 دىمەك دىئا كىچىنە چىكىنىڭ ھەر يوزونە بىلە اولمىق، ھەر يەشە بىي

يېلەك و ھېچ بىر مانعە قارشوسىندە عاجز قالماق دېمەكدر؛ (۲)
«مەھكەم عقىدەلى» دېمەك دىنپايە؛ علم و فن اساسلارى اوزرە
تأسیس ایدیلەش، اخلاق و وجدان قوتورلى ایلە تەمیز و
تشخیص ایدیلەش نظریەلەر نەقشە نەزەردەن باقمق (۳) «ساغلام
دوشونجەلى» دېمەك ھەر شەك كەننە ال آبارمق و ھەر شەيدە
حقیقت آراشیدیرمق؛ (۴) «ھەرطورلۇ ترقیە مستعد» دېمەك ھەم بدن
و ھەم روھجە انسان اویلە تریبە گورمایدەرکە ھەر ھانكى بىر
ایشە قەد قویارسە، ھەین ایشە گوندن گونە ایلریامەككە قایل،
یاخود بىر سوز ایلە روینیزون استعدادلى» اولمالى، دېمەكدر.

اسكى اصول تدریس (تەجەدە اوڭا ایریشەجەك) ادعاسەندە
بولندىغى و بگى نظریەجە تریبە غایەسى تەشكىل ایدن بو تصویر
اولدوقجە مەكمل بىر انسان تصویرى دگلمى؟ بویلە تەجەبى
ویرەیلەن تریبە تریبەلەرگە مەكملی سایلمازىمى؟ اسكى اصول مەكتەپلەرگە
اڭ مەھكەمدە بیلە، ھەر ھانكى غایەيە دوغرى لىكن تدریس یورویور
یوروسون، بو ایدە آل انسان تصویریگە قوقوسنى بیلە طلبەلەرە
دویدوراماز. چۈنكە بو تصویر روینیزون تصویریدەر بوڭا گورە
اسكى تریبەمزدە روینیزون یتشیدیرمەك قابىلىتى اولسە ایدی، او
صورتدە مدنى مەكتەپلەرگە ھەسسى بو گون روینیزونلارلە دولمش
اولوردى. حالبوکە اڭ مدنى مەكتەپلەرگە اوقویانلارندىن بىگەمە برى
آنچق روینیزونى خاطرلادە بیلیر؛ و بو صورتدە دخى کیم
دەبیلەرکە بو روینیزون سیمالى شەخسى تریبە ایدن عامللەر ھەمین
شەخسگە فطرى استعدادى، باشادىغى مەھیطگە و کىچىردىكى تارىخگە
شرائطى دگەل اسكى اصول اوزرە تریبە و تدریسدر؟ روینیزونگە
کەندىسنى روینیزون ایدن حیائى احتیاجلار و طبیعت اولمادیمى
بوش گورولتى و باتىلتىدن عبارت «مادى و فى» غایەلرى کیم

تعقیب ایدبور؟ اسکى به داغوزى فابریقلارندن چیمه معلم ما کینالاری!
 تجربه لر کیم لر اوزه رنده یاییور؟ حقوقی بوق، دوشونجه سی
 باطل، هر طورلو اعتباردان ساقط طلبه لر نامنده محبوسلار نره ده؟
 مکتب نامنده حبس خانه لرده. هانکی اصول ایله! طلبه لر صنف
 اوطه لارنده اگلش لر؛ چاتلارند، هر طورلو علملره و دیلره
 مخصوص کتابلار موجود اولور. معلم ما کینالاری نوبته اوطه لاره
 داخل اولار و هر کس کدی ایستدیکنی یاپار ریاضیات ما کیناسی
 مثلا، ایکی اوج ساعت جوان عمرلرینی نیوتونک ینومی ایله
 اشغال ایده جکدر و نتیجه ده ینوم هامونک خاطرندن چیقاجق و
 عمری اوزونی کیمسه به کرک اولما یا جکدر. بویه اولسه ده اونى
 اوقوتق واجیدر، چونکه هم کتابده واردر. هم ده پروغرامه
 داخلدر. طبیعیات، روحیات، لسان، تاریخ و سائر ما کینالازی
 دخی عین اصولی تعقیب ایده جکدر. پس روینزون یتشدیره جک
 حیات، طبیعت و آزادلق نره ده؟ مکتبک خارچنده! قالمادیمی؟
 ایسته بو اسکى مکتبک خارچنده بولنان حیات، طبیعت و آزادلق
 ایچین هم مکتب، هم مربی و هم ده معلم در. و بو آنه کبی
 بزلر مربی معلم دیدیکیمز آداملارک ئوزلری ده عین طبیعتک و
 حیاتک آنجق طلبه لری اولماغه یارارلار: یالکز فرق بوراسنده در که
 بونلار کوچیک طلبه لره نسبتاً داها تجربه لی و داها معلوماتی
 طابه لردر. بوکا گوره بو شخصلر بالا جا «مکتب» آرقاداشلارینه
 ایجاب ایتدیکی تقدیرده آرقاداشجه سنه برقلاغوزلق یاپارلار ایجاب
 اینمزسه بو گاده اجازه یوقدر. چوجوقلار حیات و طبیعت داخلنده
 مستقل صورتده یاشامق او گرنه جکدر.

دیمک یگی به داغوزى نك تریه غابه سی (تدریس تریه دن آیریلما بور)
 روینزونلار حاضرلامقدر: یعنی چوجوق جانلی و جانسز طبیعتله

بلا واسطه تماسده بولئارق حکمنی و حیاتی طبیعت مکتبنده اوگر نه جکدر؛ طبیعتک مدھش قوہارینی کندنه تابع ایدوب اوز نفعنه ایشتمکگه آلیشاجقدر: مبارزہ حیاتهده انسانہ خاص اولان برنجی بیر دوئماغا لایق اولاجقدر؛ هر طاقم پیشہلرک صنعتلرک اساسلاریله آشنا اولدیقدن و انسانک کیچینه جکی بوللاری ییلدیکدن سوکرا جوان، فعال، تشبیلی، ثباتلی، باجاریقلی و همده قوہلی و علملی بر ایشجی اولاجقدر که نرہه بوراقسان کندیسنی کیچیشدیرہر، کیمسه بی اینجتمز هر کسه منفعتی ده کر و ایستدیگی پیشہده متخصص و همده بو پیشہنک عالمی اولایلیر. ایشته یگی جریان بو غایههه دوغری یورومک قرارینی ویرمشد.

حساب درسلرینک اصولی.

یازانی: علی راغب.

برنجی اون (10) داخلنده.

۱. ایلرویه و گیرویه دوغرو سایی (تعداد متزائد و متناقص).
۲. برر واحد علاوه ایتک و چیقماق.
۳. بر قاج واحد علاوه ایتک و چیقماق.
۴. جمع و طرح عملیهلری اوزمربنه چاپوق سایی.
۵. ضرب.
۶. تقسیم.
۷. دورت عملیه اوزمربنه چاپوق سایی.

ایلرویه و گیرویه دوغرو سایی.

برنجی درجہلی مکتبلرک برنجی غروبلارینا قبول ایدیلن ۷-۸ یاشیندا چوجوقلارک، گوستردیکمز چارجیوا داخلنده، بر قدار معلوماتلاری اولدینی بللی در. اونا گورده معلّم، حسابداده ایلک